Eduskunnan hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

Hallintovaliokunnan suullinen lisäselvityspyyntö 8.12.2022 - VNS 11/2021 vp

Poliisihallituksen täydentävä asiantuntijalausunto: Valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä, ns. palomuurisäännöksen muutostarpeisiin liittyen

1 Asia

Valtioneuvoston selontekoon tiedustelulainsäädännöstä (VNS 11/2021 vp) liittyen, Eduskunnan hallintovaliokunta pyysi 8.12.2022 asiaa koskevan suullisen kuulemisen yhteydessä Poliisihallitukselta erillistä kirjallista vastausta ns. palomuurisäännöksen muutostarpeisiin liittyen. Poliisihallitus on koordinoinut pyydetyn vastauksen Keskusrikospoliisin kanssa.

Vastauksessa osin toistetaan valiokunnalle aiemmin 8.2.2022 pidettyyn kuulemistilaisuuteen toimitettua kirjallista lausuntoa, kuitenkin siten, että aiemmin lausuttua syvennetään ja muutostarve muotoillaan pykälätasoisiin teksteihin.

Vastauksena lausutaan kunnioittaen seuraavaa:

2 Ns. palomuurisäännöksistä

Siviilitiedustelun palomuurisäännös

Palomuurisäännöksellä tarkoitetaan asiallisesti säännöksiä, joiden perusteella siviilitiedustelumenetelmällä saatua tietoa voidaan luovuttaa rikostorjuntaan. Asiasta säännellään poliisilain (872/2011, jälj. PolL) 5 a luvun 44 §:ssä keskeisiltä osiltaan seuraavasti:

Suojelupoliisin on ilman aiheetonta viivytystä *ilmoitettava* Keskusrikospoliisille, jos tiedustelumenetelmän käytön aikana ilmenee, että voidaan olettaa tehdyksi sellainen rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta (*ilmoitusvelvollisuus*). Ilmoitusta saadaan Suojelupoliisin päällikön päätöksellä siirtää enintään vuodeksi kerrallaan, jos se on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi tai hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoituksen siirtämistä koskevassa arvioinnissa on otettava huomioon rikoksen selvittämisen tai sen estämisen merkitys yleisen ja yksityisen edun kannalta. Päätöksen ilmoittamisen lykkäämisestä tekee Suojelupoliisin päällikkö itsenäisesti ilman tuomioistuinkontrollia tai keskustelua poliisin edustajan kanssa.

Lisäksi Suojelupoliisi *saa* palomuurisääntelyn perusteella *ilmoittaa* tehdystä rikoksesta Keskusrikospoliisille, jos ilmoituksella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys sellaisen rikoksen selvittämiselle, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta.

Vastaava *ilmoitusvelvollisuus* toimivaltaiselle viranomaiselle Suojelupoliisilla on, mikäli kyse on hankkeilla olevasta rikoksesta, joka on vielä estettävissä ja josta säädetty ankarin rangaistus on kuusi vuotta vankeutta. Tiedustelumenetelmän käytöllä saatua tietoa *saa luovuttaa* toimivaltaiselle viranomaiselle sellaisen rikoksen estämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Kun Suojelupoliisi harkitsee 1 momentissa tarkoitettua ilmoituksen siirtämistä tai 1 tai 2 momentissa tarkoitettua ilmoituksen tekemistä tehdystä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta, tai sellaisen rikoksen estämisestä, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, *arvioinnissa on otettava huomioon kansallisen turvallisuuden suojaamisen lisäksi rikoksen selvittämisen tai sen estämisen merkitys yleisen ja yksityisen edun kannalta*.

Lisäksi säännöksessä on luotu aina käsillä oleva mahdollisuus luovuttaa tiedustelutietoa syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi sekä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi.

Sotilastiedustelun palomuurisäännös

Sotilastiedustelulakiin (590/2019) sisältyy vastaavan sisältöinen palomuurisäännös (6 luku 79-81 §:t) kuin on edellä selvitetty siviilitiedustelulakia koskevien huomioiden yhteydessä. Yksinkertaistuksen vuoksi Poliisihallitus on alla esittänyt palomuurisäännöksen muutosehdotukset formuloituna *pääosin* siviilitiedustelua koskevaan sääntelyyn, mutta pitää perusteltuna, että vastaavien muutosten tarpeellisuutta arvioitaisiin tarvittavilta osin myös sotilastiedustelua koskevassa sääntelyssä. Selvää on, että palomuurien tulee olla jo lainsäädännön systematiikan takia samansuuntaiset sekä siviili- että sotilastiedustelun osalta.

3 Palomuurisäännöksien kehittämistarpeet

3.1 Yleistä

Aiemmin kirjallisessa lausunnossa ja suullisessa kuulemisessa esitettyä täydentäen korostetaan, että voimassa olevan lain mukaan tiedustelumenetelmin hankittua tietoa voidaan luovuttaa poliisille vain palomuurisäännöksien kautta. Yli kolme vuotta voimassa olleen sääntelyn läpi välitettyjen

tietojen marginaalinen määrä (erityisesti suhteessa asiaa koskevissa hallituksen esityksissä ennakoituihin ilmoitusmääriin[1],[2]) puoltaa huomion kiinnittämistä siihen, ovatko palomuurisäännöksiin valitut muotoilut yhteensopivia poliisin rikostorjunnan ja suppeammin rikostiedustelun ominaispiirteen kanssa, joissa erityisesti tekoja pyritään estämään ennalta ja puuttumaan jo hiljaisiin signaaleihin toiminnan suuntaamiseksi.

Erikseen korostetaan, että Suomessa poliisilla on keskeinen rooli ja monesti pääasiallinen tai yksinomainen toimivalta operatiivisen vasteen, suunnittelun ja tutkinnan osalta sellaisten epäsymmetristen turvallisuusuhkien suhteen, jotka eivät ole heti selvästi attribuoitavissa sotilaallisiksi ja kolmannen valtion toteuttamiksi. Vaste ei näissä tapauksissa tule sotilasviranomaisilta tai siviilitiedustelusta, mutta näiden tiedustelullinen suorituskyky on välttämätön tukitoimi uhkien tunnistamisessa ja ennakoinnissa.

Nykytilan korjaamiseksi, esitetään seuraavat haasteet ja niihin ratkaisuehdotukset.

3.2 PolL 5 a 44 §:n 1-3 momentit (ilmoittamisen siirtämisen ja ilmoittamisen harkinnan yhteistyövelvoite, soveltuvin osin sotilastiedustelulaki 79-80 §:t)

Haaste 1

Poliisilaki 5 a luvun 44 §:n 1 momentissa oleva pakottava ilmoitusvelvollisuus jo tapahtuneissa rikoksissa on sidottu rikoksiin, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Momenttiin kuitenkin sisältyy ilmoituksen siirto-oikeus enintään vuodeksi kerrallaan. Maksimimäärää vuodeksi kerrallaan tehtävästä ilmoittamisen siirtämisestä ei ole annettu, jolloin sanamuoto mahdollistaa siirtämisen edellytysten täyttyessä miten pitkäksi aikaa tahansa, kunhan arviointi tehdään vuosittain.

Siirto-oikeuden käytöllä voidaan avata vaara siihen, että yhteiskunnallisestikin merkittävän vakavan rikoksen tutkintamahdollisuudet vähintään vaarantuvat tai jopa poistuvat ja todistelu "haihtuu". Säännöksen mukaan lykkäyspäätöksen tekee Suojelupoliisi yksin ilman kolmansien etukäteiskontrollia tai keskustelua.

Siirtämissäännöstä tulisi muuttaa siten, että siirtämisen harkintaan asetettaisiin yhteistyövelvoite keskustella siirtämisen käytöstä Keskusrikospoliisin kanssa. Tällöin voitaisiin varmistaa, että Suojelupoliisilla olisi riittävät tiedot intressipunninnan suorittamiseksi olla luovuttamatta tietoja jo tapahtuneen

[1] HE 202/2017 vp (siviilitiedustelu) s. 142: ”siviilitiedustelussa esitutkinnan käynnistäviä tiedonluovutuksia arvioidaan olevan kaksi.” Asiallisesti tällä tarkoitettiin *vuosittain* kahta niin merkittävää ilmoitustapahtumaa, että ne itsestään käynnistäisivät esitutkinnan. Lisäksi arvioitiin olevan muita vähäisempiä luovutuksia, joista HE:ssä erikseen myös mainitaan ”Osa palomuurisääntelyn puitteissa tehtävistä ilmoituksista saattaa tämän lisäksi liittyä jo käynnissä oleviin tutkintoihin tai olla sellaisia, ettei esitutkintaviranomainen katso esitutkintakynnyksen ylittyneen.”

[2] HE 203/2017 vp (sotilastiedustelu) s. 167: ”Voidaan arvioida, että sotilastiedustelun yhteydessä ilmenisi joka vuosi korkeintaan yksi törkeä esitutkintaan johtava rikos ja muutamia vielä estettävissä olevia vakavia rikoksia.”

vakavan rikoksen osalta rikostorjuntaan. Tämä on tarpeen, koska siirto-oikeus merkitsee poikkeusta pakottavaan pääsääntöön ja rikostorjunnan tulokset sekä mahdollisuudet vaarantuvat merkittävästi tai voivat jopa poistua, jos vakavista teoista tiedonsaanti viivästyy.

Haaste 2

Yhteistyövelvoite olisi asetettava myös tilanteisiin, joissa ilmoittamiseen ei ole velvoitetta, mutta se on mahdollista (jo tehdyistä rikoksista rang. max min. 3 vuotta ja vielä estettävissä olevista rikoksista rang. max min. 2 vuotta vankeutta). Harkinnan yhteydessä tulee jo palomuurisäännöksen nykymuodon mukaan tehdä punnintaa kahteen suuntaan osoittavien intressien välillä (kansallinen turvallisuus vs. rikostorjunnan intressit). Rikostorjuntaa suorittamattomalla viranomaisella ei voida ajatella olevan kategorisesti tiedossaan niitä kaikkia seikkoja, joita kestävän intressipunninnan suorittamiseksi tulisi rikostorjunnan näkökulmasta tapauskohtaisesti huomioida. Siksi yhteiskunnan kokonaisetu puoltaa, että näissäkin tilanteissa tiedusteluviranomainen käy keskustelun Keskusrikospoliisin kanssa kestävän ja riittävin tiedoin toteutettavan eturistiriitavertailun mahdollistamiseksi.

Ratkaisuehdotus haasteisiin 1 ja 2

Haasteet voitaisiin ratkaista viemällä yhteistyövelvoite PolL 5 a luvun 44 §:n 3 momenttiin sisään esim. näin (muutosehdotus *kursiivilla*):

> Kun harkitaan 1 momentissa tarkoitettua ilmoituksen siirtämistä tai 1 tai 2 momentissa tarkoitettua ilmoituksen tekemistä tehdystä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta, tai sellaisen rikoksen estämisestä, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, *on Suojelupoliisin Keskusrikospoliisin kanssa toteutettavan yhteistoiminnan kautta varmistettava, että sillä on riittävät tiedot ottaa* arvioinnissa ~~*on otettava*~~ huomioon kansallisen turvallisuuden suojaamisen lisäksi rikoksen selvittämisen tai sen estämisen merkitys yleisen ja yksityisen edun kannalta.

3.3 Huomio esitutkintalaista (poliisin esitutkintapakko vs. yhteistyövelvoite)

Haaste

Yhteistyövelvoite-ehdotukseen liittyen on korostettava, että poliisi on esitutkintaviranomainen ja sen on esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 1 ja 3 §:n perusteella viipymättä kirjattava ilmoitus ja toimitettava esitutkinta, kun on syytä epäillä, että rikos on tehty. Asiallisesti poliisin on mainittujen esitutkintalain nykysäännösten mukaisesti aina kirjattava ja tutkittava rikosepäily myös silloin, jos rikosepäilyä koskeva tieto tulee Suojelupoliisilta.

Ratkaisuehdotus haasteeseen

Esitutkintalakia tulisi muuttaa lisäämällä esitutkintalain 3 lukuun säännös tai säännöksiä, jo(ide)nka mukaan ilmoituksen kirjaamisesta voidaan luopua tai sitä siirtää ja yhtäältä esitutkinta jättää suorittamatta tai tutkintatoimenpiteitä siirtää, jos kansallisen turvallisuuden intressit ylittävät rikostorjunnan tarpeet ja siihen liittyvät yleiset tai yksityiset edut. Tällöin intressipunninnan tekisi Keskusrikospoliisi, mutta sen tulisi vastaavasti yhteistoiminnalla Suojelupoliisin tai sotilastiedusteluviranomaisen kanssa varmistaa, että sillä on vertailuun kestävät ja riittävät tiedot. Asiallisesti harkinta tehtäisiin siinä yhteydessä keskustelemalla, kun tiedusteluviranomainen luovuttaa rikosepäilyä koskevan tiedon Keskusrikospoliisille.

Sanamuoto voisi olla alustavasti esim. alla olevan suuntainen (esitutkintalaki 3 luku X §):

> *3 luvun 1 ja 3 momentista poiketen, keskusrikospoliisin ei ole kirjattava ilmoitusta tai se voi siirtää ilmoituksen kirjaamista, eikä sen ole toimitettava esitutkintaa tai se voi siirtää esitutkintatoimenpiteiden suorittamista silloin, kun sen tiedoksi saama rikosepäily liittyy poliisilain 5 a luvun 44 §:n tai sotilastiedustelulain 79 tai 80 §:n perusteella välitettävään tiedustelumenetelmillä hankittuun tietoon ja kansallisen turvallisuuden suojaaminen on tapauksessa merkittävämpää kuin rikoksen selvittämisen tai sen estämisen merkitys yleisen ja yksityisen edun kannalta. Harkittaessa ilmoituksen kirjaamisesta luopumista tai kirjaamisen siirtämistä tai esitutkinnan toimittamatta jättämistä tai esitutkintatoimenpiteiden suorittamisen siirtämistä, keskusrikospoliisin on tiedon lähteestä riippuen joko suojelupoliisin tai sotilastiedusteluviranomaisen kanssa toteutettavan yhteistoiminnan kautta varmistettava, että sillä on riittävät tiedot harkintansa perusteeksi.*

Lisäksi erikseen korostetaan, että poliisin kategorista esitutkintapakkoa olisi perusteltua tarkastella myös muutoin laajemmin ja lisätä hallinnollisten seuraamusten käyttöä sekä nopeuttaa rikosprosessin läpivirtausta.

3.4 Palomuurin irrottaminen tunnusmerkistösidonnaisuudesta ja toiminnan suuntaamiseksi tapahtuvan tiedonluovutuksen mahdollistaminen

Haaste

Palomuurisäännöksissä on omaksuttu tiukasti rikostunnusmerkistöjen rangaistusseuraamuksiin sidottu tietojen luovuttaminen. Tämä sopii huonosti viranomaistoimintaan, jonka keskeisin tavoite on turvallisuutta uhkaavien tekojen ennalta estäminen. Käytännössä, jos teko ei ole realisoitunut tai juridisesti alkanut, sen tunnusmerkistönmukaisuutta ja mahdollista rangaistusmaksimia on ongelmallista arvioida. Esimerkkinä, onko teräaseen kanssa torille mahdollisesti suuntaava syyllistymässä laittomaan uhkauk-

seen (rang. max 2 v. vankeutta), vai toisessa ääripäässä terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn murhaan (rang. max elinkautinen). Ensimmäisessä tapauksessa palomuuri vain liukuvasti tulkiten mahdollistaa ilmoittamisen, jos oletetaan että teko ei jää yritykseksi, jälkimmäisessä palomuuri edellyttää ilmoittamista. Etukäteen voi olla hankala tietää, tai edes objektiivisesti ennustaa, kumpi lopputulos mahdollisesti realisoituu.

Teon tai tapahtuman vaarapotentiaali tulisikin olla tärkein harkintaa ohjaava elementti, ei hypoteettinen tulevaisuudessa mahdollisesti realisoituva rikos ja sen rangaistuksen pituus.

Poliisin toiminnan kannalta olisi keskeistä, että sekä siviili- että sotilastiedustelun palomuurisäännöksiä muutettaisiin siten, että ne sallisivat tietojen luovuttamisen aina myös poliisitoiminnan suuntaamiseksi ja säännöstä muutettaisiin rikoksen käsitteen ja tunnusmerkistösidonnaisuuden sijaan vaaraperusteisuuden suuntaan ainakin vielä estettävissä olevissa teoissa/laiminlyönneissä.

Poliisilain hallituksen esityksen (224/2010 vp) mukaan toiminnan suuntaamisessa ”tietoa hyödynnetään välillisesti niin, että sitä ei käytetä näyttönä taikka pakkokeinon tai tiedonhankintakeinon perusteena vaan esimerkiksi tutkintalinjan valitsemiseksi.”

Tiedustelumenetelmillä saadun tiedon välittämistä rikostorjuntaan voitaisiin myös tehostaa, mikäli tietojen luovuttaminen poliisitoiminnan suuntaamiseksi kirjattaisiin laintasoisesti sitovaksi käyttörajoitukseksi. Tämän tyyppinen käyttörajoitus mahdollistaisi todennäköisesti nykyistä paremmin tiedusteluviranomaisten kansainvälisiltä kumppaneiltaan saaman tiedon käyttöä myös muussa poliisitoiminnassa. Esitetty uudistus antaisi aihetta myös ns. *esitutkintapakon* tarkasteluun, josta on Keskusrikospoliisille tapahtuvan tiedonluovutuksen osalta mainittu edellä.

1. *Ratkaisuehdotus (siirtyminen tunnusmerkistönmukaisuudesta vaaraperusteisuuteen vielä estettävissä olevissa teoissa*

Poliisilain 5 a luvun 44 §:n 2 momenttia[3] tulisi haasteen voittamiseksi uudelleen muotoilla esim. näin (muutosehdotukset *kursiivilla*):

> Suojelupoliisin on viipymättä ilmoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle, jos tiedustelumenetelmä*llä saadun tiedon perusteella ~~käytön aikana ilmenee~~ voidaan olettaa*, että hankkeilla on sellainen *teko tai laiminlyönti ~~rikos~~*, josta *voi aiheutua erittäin merkittävää vaaraa hengelle, terveydelle tai vapaudelle ~~säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta~~*, ja *~~rikos~~ teko tai laiminlyönti* on vielä estettävissä. ~~Tiedustelumenetelmän käytöllä saatua tietoa saa luovuttaa toimivaltaiselle viranomaiselle sellaisen rikoksen estämiseksi,~~

[3] Muutostarve soveltuvin osin sotilastiedustelulain 79-80 §:ssä.

~~josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.~~

Ehdotetussa mallissa pakottava ilmoitus*velvollisuus* kytkettäisiin merkittävään vaarapotentiaaliin, samalla PolL 5 a luvun 2 momentin ehdollinen jälkimmäinen osa (*saa* luovuttaa) olisi kokonaan tarpeeton, koska 5 a luvun 44 §:n 4 momentissa säädetään jo voimassa olevassa laissa uhkaperusteisesti, että:

> Tiedustelumenetelmän käytöllä saatua tietoa saa aina luovuttaa syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi sekä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi.

Erona ehdotetussa uudessa 2 momentissa olisi viitattuun 4 momenttiin se, että 2 momentissa pakottava tiedonluovutus tulisi kyseeseen tapauksissa, jossa kyse olisi vielä estettävissä olevasta teosta tai laiminlyönnistä, josta voisi aiheutua *erittäin* merkittävää vaaraa hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Pakottava ilmoitusvelvollisuus olisi kiinnitetty lisäksi vain yksilöön kohdistuviin erittäin merkittäviin vaaroihin. Sen sijaan ympäristölle, omaisuudelle tai varallisuudelle kohdentuvien vaarojen osalta ilmoitus*velvollisuutta* ei olisi, mutta niitä koskevien merkittävien vaarojen osalta ilmoittaminen on *mahdollista* jo nykyisen 44 §:n 4 mom. mukaan.

2. *Ratkaisuehdotus (ilmoittamisen mahdollistamisen toiminnan suuntaamiseksi)*

Lisäksi 5 a luvun 44 §:n tulisi säätää uusi momentti tiedon luovutuksesta poliisitoiminnan suuntaamiseksi tiedonkäyttörajoituksineen. Sen muotoilu voisi olla esimerkiksi alla oleva:

> *Tiedustelumenetelmän käytöllä saatua tietoa saadaan luovuttaa keskusrikospoliisille poliisitoiminnan suuntaamiseksi, silloin kuin se on Suojelupoliisin arvion mukaan keskusrikospoliisin toiminnan kannalta välttämätöntä poliisin tehtävien suorittamiseksi. Poliisitoiminnan suuntaamiseksi luovutettua tiedustelumenetelmän käytöllä saatua tietoa ei saa käyttää todisteena tai näyttönä rikosasiassa ilman suojelupoliisin lupaa. Suojelupoliisi voi asettaa poliisitoiminnan suuntaamiseksi luovutettujen tietojen salassapidolle, vaitiolovelvollisuudelle, käytölle, edelleen luovutukselle tai luovutetun aineiston palauttamiselle myös muita ehtoja, joita luovutuksensaajan on noudatettava.*

Ehdotetulla muutoksella Keskusrikospoliisille voisi luovuttaa toiminnan suuntaamiseksi välttämätöntä tietoa, mutta sitä ei voisi käyttää todisteena ilman erillistä lupaa. Kyseessä ei olisi pakottava velvoite, vaan tiedusteluviranomaiselle annettava mahdollisuus, silloin kun se katsoisi, että tiedonluovutus olisi poliisille sen tehtävien suorittamiseksi välttämätöntä. Lisäksi

Suojelupoliisi voisi asettaa luovutettavan tiedon käytölle erityisiä ehtoja. Palomuurin tällainen lakitasoinenmuotoilu edistäisi turvallisuusviranomaisten yhteistyötä ja kansallisen turvallisuuden kokonaisetua.

Poliisihallitus esittää, että toiminnan suuntaamiseksi tapahtuva tiedonluovutus (alustavasti arvioituna) rajattaisiin Suojelupoliisilta poliisissa vain Keskusrikospoliisille, jolloin tiedustelutiedon pääasiallinen käyttö voitaisiin rajata poliisissa asiallisesti siihen tahoon, joka muutoinkin ensisijaisesti asioi tiedusteluviranomaisten kanssa palomuuriin liittyvissä tiedonluovutuksissa ja toimenkuvansa mukaisesti ennalta estää, selvittää ja paljastaa vakavinta ja kansainvälistä, sekä järjestäytynyttä rikollisuutta.

Ehdotettu mekanismi tukisi Poliisihallituksen käsityksen mukaan myös tiedusteluvalvontavaltuutetun v. 2019 vuosikertomuksessa mainitseman käyttötarkoitussidonnaisuuden tavoitetta. Poliisihallitus korostaa, että se pitää tiedusteluvalvontavaltuutetun käyttötarkoitussidonnaisuuteen perustuvaa tulkintaa EOA:n tavoin voimassa olevan lain vastaisena, mutta valtuutetun kannanoton tavoitetta tarpeellisena ja kannatettavana. Tavoitteen sisällön mukainen lakitasoinen palomuurin muutos toisi tavoitteen mukaisen tiedonluovutuksen mahdolliseksi reaalielämässä.

3.5 Koordinaatiosäännökset ehdollisuudesta pakottaviksi

Haaste

PolL 5 a luvun 56 §:n ja sotilastiedustelulain 19 §:n mukaista koordinaatiota (yhteensovittaminen) olisi perusteltua muotoilla erityisesti työturvallisuuden varmistamiseksi ehdottoman sanamuodon suuntaan; on välttämätöntä, että viranomaiset tietävät kentällä ketkä toiminnan kohteena olevat henkilöt ovat mahdollisesti toisen organisaation virkamiehiä. Asia korostuu salaisimpien pakkokeinojen käytön yhteydessä (mm. tietolähde- ja peitetoiminta). Toisistaan tietämättömälle päällekkäiselle operoinnille ei myöskään ole tilaa valtiossa, jossa jo nyt turvallisuusviranomaisten resurssit ovat rajalliset.

Nykyisin tiedustelumenetelmien käyttöä on *tarvittaessa* yhteensovitettava Suojelupoliisin, sotilastiedusteluviranomaisen, Keskusrikospoliisin ja muun viranomaisen virkamiesten työturvallisuuden varmistamiseksi sekä mainittujen viranomaisten salaisessa tiedonhankinnassa käytettävien taktisten ja teknisten menetelmien ja suunnitelmien paljastumisen estämiseksi.

Erikseen huomautetaan, että salaisen tiedonhankinnan yhteensovittamisen järjestämisestä ei ole myöskään annettu tarkempia säännöksiä, vaikka PolL 5 a: 56 §:n 2 mom. ja sotilastiedustelulain 19 § sen nimenomaisesti mahdollistaisivat valtioneuvoston asetuksella.

Ratkaisuehdotus

PolL 5 a: 56 §:n ja sotilastiedustelulain 19 §:n koordinaatiosäännöksestä poistetaan sana tarvittaessa. Nykyisen kaltaista säännöstä ei ensinnäkään tarvita lakitekstissä; yhteensovittamista voidaan tarvittaessa toteuttaa, on

se kirjattu lakiin tai ei. Lain ration varmistamiseksi tulisi pykälässä olla pakottava muotoilu, jotta säännöksellä olisi käytännössä merkitystä. Tämä voidaan toteuttaa poistamalla sana tarvittaessa – yhteistoimintaan tulee velvoittaa. Asiallisesti säännöksien muotoilu tulisi olla seuraava (kursiivilla poistoehdotus, sulkuihin merkitty tekniset erot PolL ja sotilastiedustelulain sanamuodoissa):

> Tässä luvussa (/laissa) säädettyjen tiedustelumenetelmien käyttöä on ~~*tarvittaessa*~~ yhteen sovitettava suojelupoliisin, sotilastiedusteluviranomaisen, keskusrikospoliisin (ja muun viranomaisen) virkamiesten työturvallisuuden varmistamiseksi sekä (mainittujen viranomaisten) salaisessa tiedonhankinnassa käytettävien taktisten ja teknisten menetelmien ja suunnitelmien paljastumisen estämiseksi.

Esitetyn muutoksen ohelle olisi tarpeen, että yhteensovittamisesta annettaisiin sekä siviili- että sotilastiedustelun osalta erillinen valtioneuvoston asetus, kuten säännökset jo nyt mahdollistavat. Asetuksen valmistelun yhteydessä tulisi kuulla riittävällä tavalla niitä viranomaisia, joita yhteensovittaminen koskee.

Poliisiylitarkastaja Mikko Eränen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 16.12.2022 klo 08:42. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Hallintovaliokunta

Tiedoksi Poliisiylijohtaja
Poliisihallituksen yksikön päälliköt ja rikostorjunnan vastuualueen esimies
Keskusrikospoliisi
Sisäministeriön poliisiosasto